

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 25 maja 2016 roku, wniesionym przeciwko M. N. i A. N., powódka – I. N. – wniosła o pozbawienie wykonalności nakazu zapłaty z dnia 30 października 2001 roku, wydanego w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Łodzi, w sprawie o sygn. akt I Nc 173/01, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 2 marca 2006 r. wobec powódki w całości oraz zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powódki kosztów procesu.

W uzasadnieniu wskazano, iż wyrokiem z dnia 14 września 2006 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi-Widzewa w Łodzi zniósł wspólność majątkową małżeńską.

Z tych względów, w ocenie strony powodowej, zasadne stało się powództwo o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności wobec powódki.

(pozew k. 3-4)

Pismem z dnia 25 stycznia 2017 roku powódka wskazała dodatkowo, iż wobec niej winien być zastosowany art. 41 § 3 k.r.o. w uprzednim oraz art. 41 § 2 k.r.o. w brzmieniu obowiązującym od dnia 17 czerwca 2004 r.

W tym zakresie wskazała, iż to wyłącznie małżonek zaciągnął dług, a ona sama nie miała żadnej wiedzy, co do jakichkolwiek długów. Dlatego też – zdaniem powódki – nadanie wobec niej klauzuli wykonalności było w całości nieuzasadnione.

(pismo procesowe k. 74-76)

W odpowiedzi na pozew M. N. i A. N. wniesli o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu zwrócono uwagę, iż powódka powieliła wszystkie zarzuty poniesione w zażaleniu na postanowieniu o nadaniu przeciwko niej klauzuli wykonalności, a zażalenie to zostało oddalone.

W odniesieniu do przepisów, które znajdują zastosowanie w niniejszej sprawie powołano się na treść art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 162, poz. 1691), na mocy którego przepisy dotychczasowe stosuje się do: egzekucji, oceny skutków czynności, odpowiedzialności za zobowiązania, wyłączenia lub ograniczenia odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązanie jednego małżonka, jeżeli roszczenie powstało przed wejściem w życie ustawy.

(odpowiedź na pozew k. 61-63)

Postanowieniem z dnia 8 sierpnia 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa w Łodzi ustalił wartość przedmiotu sporu na kwotę 202.630,74 zł, stwierdził swoją niewłaściwość rzeczową i przekazał sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Łodzi.

(postanowienie k. 23)

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Nakazem zapłaty z dnia 30 października 2001 roku, wydanym w sprawie

o sygn. akt I Nc 173/01, Sąd Okręgowy w Łodzi nakazał J. N.,
aby zapłacił solidarnie A. i M. małżonkom N. kwotę 71.210 zł wraz z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu.

Postanowieniem z dnia 20 marca 2006 roku w sprawie o sygn. akt I Co 163/04 Sąd Okręgowy w Łodzi nadał powyższemu nakazowi zapłaty klauzulę wykonalności przeciwko małżonce dłużnika, z ograniczeniem jej odpowiedzialności do majątku objętego wspólnością majątkową oraz orzekł o kosztach postępowania.

(tytuł wykonawczy k. 4 akt Km 728/15)

Postanowieniem z dnia 30 maja 2006 roku, wydanym w sprawie o sygn.
akt I ACz 550/06, Sąd Apelacyjny w Łodzi oddalił zażalenie I. N. na postanowienie o nadaniu klauzuli.

W uzasadnieniu odniesiono się do zarzutów, iż zaciągnięcie pożyczki objętej nakazem zapłaty przekraczało zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym oraz, że czynność ta wynikała z prowadzonej wyłącznie przez męża I. N. działalności gospodarczej.

W tym zakresie Sądy obu instancji ustaliły, iż J. N. z I. N. pozostawali w związku małżeńskim od 1986 roku i łączyła ich wspólność ustawowa małżeńska; zarówno w chwili wydania nakazu zapłaty przeciwko dłużnikowi, jak i w chwili nadania klauzuli wykonalności przeciwko małżonce. W dacie zaciągnięcia pożyczki J. N. prowadził działalność gospodarczą w postaci handlu obwoźnego, a I. N. do połowy kwietnia 2000 roku była zarejestrowana jako osoba współpracująca z mężem. Sądy, za małżonką dłużnika przyjęły, iż I. N. nie wiedziała o fakcie zaciągnięcia przez męża pożyczki do połowy 2001 roku. W skład majątku wspólnego małżonków N., wchodziło spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego położonego w Ł. przy ul. (...) oraz samochód F. (...).

W tak ustalonym stanie faktycznym Sądy I i II instancji uznały, że umowa J. N. nie stanowiła czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, gdyż uzyskane z działalności środki były przeznaczone na zapewnienie prawidłowego funkcjonowania przedsiębiorstwa obejmującego składniki stanowiące część majątku wspólnego obojga małżonków, a dochody z tej działalności wchodziły do wspólności ustawowej. Dokonano także porównania wielkości pożyczki

z wartością majątku wspólnego tj. mieszkania, spółdzielczego o pow. 66 m², którego wartość była znacznie większa niż pożyczka. W odwołaniu do art. 36 § 2 k.r.o. wskazano więc, że czynność – jako nie przekraczająca zarządu majątkiem wspólnym nie wymagała zgody drugiego małżonka.

Wywiedziono także, iż zaspokojenie z majątku wspólnego nie było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Fakt, że małżonka dłużnika nie interesowała się, w jaki sposób małżonek pozyskiwał środki finansowe na prowadzoną działalność, nie dyskwalifikuje czynności. Wskazano bowiem na warunki pożyczki korzystniejsze niż w przypadku umowy kredytowej; kwota 71.000 zł, spłata miała nastąpić po upływie 7 miesięcy i dopiero wówczas w przypadku braku zwrotu miały zostać naliczone odsetki ustawowe. Za nieuzasadniony uznano więc zarzut naruszenia art. 41 § 3 k.r.o. w brzmieniu sprzed zmiany wprowadzonej ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw. Podstawą takiego wniosku były ustalenia dotyczące majątku wspólnego, w szczególności lokal mieszkalny, którego małżonkowie byli właścicielami co najmniej od 1997 roku. Brak też było zarzutów, aby do powstania tego majątku nie przyczynił się dłużnik.

(postanowienia wraz z uzasadnieniami k. 112-117, 143, 144-147 załączonych akt I Co 163/04)

Wyrokiem z dnia 14 września 2006, Sąd Rejonowy dla Łodzi - Widzewa
w Ł., w sprawie o sygn. akt VI RC 288/06, ustanowił rozdzielność majątkową między I. N. i dłużnikiem J. N..

(wyrok k. 8)

Zadłużenie objęte niniejszym postępowaniem powstało w wyniku zaciągnięcia przez J. N. pożyczki. Zobowiązanie powstało w czasie trwania związku małżeńskiego, gdy małżonków łączył ustrój wspólności majątkowej małżeńskiej. I. N. nie wiedziała o zawarciu umowy; pożyczka wiązała się z prowadzoną przez J. N. działalnością gospodarczą. Po ustanowieniu rozdzielności majątkowej, mieszkanie zostało sprzedane.

(niesporne; zeznania powódki k. 98 odwr. adnotacje 00:05:13, 00:09:13)

Ustalenia stanu faktycznego w sprawie pozostawały poza sporem.

W zasadniczej części opierają się na dokumentach załączonych do akt. Poza nimi w zasadzie nie przeprowadzono żadnego postępowania dowodowego; ustalenia faktyczne mają charakter bardzo ogólny – brak jest dowodów pozwalających na precyzyjne określenie faktów. Jednocześnie przedmiotem postępowania była właściwie interpretacja prawna przedstawionych okoliczności.

W powyższym stanie faktycznym, Sąd zważył, co następuje:

Powództwo podlegało oddaleniu.

W rozpoznawanej sprawie powódka dochodziła pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego podnosząc, iż nie wiedziała o zobowiązaniu męża, nie wyraziła zgody na zaciągnięcie pożyczki, ewentualnie wniosła o wyłączenie odpowiedzialności majątkiem wspólnym z uwagi na zasady współżycia społecznego i podniosła, iż wspólność majątkowa małżeńska została zniesiona z dniem 14 września 2006 roku. Tak określone żądanie należy zakwalifikować jako powództwo opozycyjne, o którym jest mowa w art. 840 § 1 pkt 3 k.p.c.

W pierwszej kolejności Sąd odniósł się do argumentacji strony pozwanej, iż zarzuty powódki były przedmiotem orzekania w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika. W tym zakresie należy zauważyć, iż fakt nadania klauzuli wykonalności przeciwko powódce z ograniczeniem odpowiedzialności do majątku wspólnego nie tworzy powagi rzeczy osądzonej (wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 11 kwietnia 2013 r., sygn. akt I ACa 234/13).

Zdaniem H. P. (Kodeks, t. 4, pod red. T. Erecińskiego, s. 275), nie ma przeszkód do powołania w powództwie opozycyjnym zarzutów, które zostały już rozpoznane w postępowaniu klauzulowym. „Przeszkody takiej nie stanowi powaga rzeczy osądzonej, nie jest nią bowiem objęte postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności. Jeżeli zatem sąd w postępowaniu klauzulowym oddalił zażalenie dłużnika, a następnie dłużnik na tych samych podstawach oparł powództwo opozycyjne, sąd rozpoznający sprawę w procesie powinien wydać wyrok oddalający powództwo bez ponownego rozpoznawania powołanych w nim okoliczności. Z tym zastrzeżeniem przyjąć zatem należy, że dłużnik może wnieść wspomniane powództwo niezależnie od tego, czy zaskarżył postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, choćby można było w drodze zażalenia podnieść te same zarzuty (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.6.2006 r., sygn. akt IV CSK 24/06).

W judykaturze wypowiedziano również pogląd, w myśl którego to, że stronie przysługuje zażalenie na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności, nie wyklucza samo przez się możliwości skorzystania z powództwa przewidzianego art. 840, jeżeli tylko spełnione zostały przesłanki do wytoczenia takiego powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26.07.2012 r., sygn. akt II CSK 760/11

i z 08.07.2005 r., sygn. akt II CK 206/05 oraz uchwała Sądu Najwyższego

z 17.4.1985 r., sygn. akt III CZP 14/85). Ta linia orzecznictwa jest obecnie dominująca. Opiera się ona na trafnej konstatacji, że w postępowaniu egzekucyjnym funkcjonują w sposób autonomiczny różne środki ochrony prawnej i nie ma w ich obrębie układu hierarchicznego, zaś uruchomienie każdego z nich jest tylko uzależnione od zaistnienia ustawowych przesłanek” (J. Jankowski (red.), Kodeks postępowania cywilnego. Tom II. Komentarz. Art. 730-1217. Wyd. 2, Warszawa 2015).

Ocena dokonana wcześniej w ramach art. 787 k.p.c. może być więc weryfikowana w ramach powództwa opozycyjnego. Z tych względów Sąd odniósł się do wszystkich podniesionych przez stronę powodową zarzutów, choć w większości są to zarzuty powielone z zażalenia na nadanie klauzuli wykonalności.

W stanowiskach stron wyrażono odmienne poglądy co do przepisów, które znajdują zastosowanie w niniejszej sprawie. Wątpliwości odnoszą się do noweli Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego dokonana ustawą z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy - Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r., Nr 162, poz. 1691).

Regulacja intertemporalna zawarta została w art. 5 wskazanej ustawy, który reguluje kwestie majątkowe. Przepis ten wskazuje, iż przepisy dotychczasowe stosuje się w całości zarówno do oceny skutków czynności zobowiązujących lub rozporządzających małżonków i ich odpowiedzialności za zobowiązania sprzed wejścia w życie ustawy, jak i wyłączeń lub ograniczeń odpowiedzialności majątkiem wspólnym za zobowiązanie jednego małżonka powstałe przed wejściem ustawy w życie.

W odniesieniu do postępowania o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności w judykaturze także opowiedziano się za włączeniem w zakres regulacji art. 5 ust. 6 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. tego postępowania, jeżeli zobowiązanie dłużnika pozostającego w ustroju ustawowej wspólności majątkowej małżeńskiej powstało przed wejściem w życie noweli (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 2 kwietnia 2009 r., sygn. akt IV CSK 473/08, z dnia 28 października 2010 r., sygn. akt II CSK 212/10).

Zatem w niniejszej sprawie, dotyczącej oceny umowy pożyczki zawartej przez J. N. (czynności zobowiązującej jednego z małżonków), jak i określenia odpowiedzialności za to zobowiązanie majątkiem wspólnym, zastosowanie znajdują przepisy w uprzednim brzmieniu. Z tych samych względów, do tej właśnie regulacji prawnej odniosły się Sądy rozpoznające sprawę o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika.

Zgodnie z art. 41 k.r.o. (w uprzednim brzmieniu) zaspokojenia z majątku wspólnego może żądać także wierzyciel, którego dłużnikiem jest tylko jeden z małżonków, jeżeli jednak wierzytelność powstała w trakcie trwania wspólności ustawowej.

W niniejszej sprawie poza sporem pozostaje, iż zobowiązanie objęte tytułem wykonawczym powstało w trakcie związku małżeńskiego. Wspólność majątkowa małżeńska łączyła małżonków w dacie zawarcia umowy, wydania nakazu zapłaty i nadania klauzuli wykonalności przeciwko dłużnikowi i jego małżonce.

Powódka jednak podniosła, iż nie wyraziła zgody na dokonanie czynności zobowiązującej.

W tym zakresie w piśmie procesowym z dnia 25 stycznia 2017 roku wskazano, iż zastosowanie winien znaleźć przepis art. 41 § 2 k.r.o. w obecnym brzmieniu. Strona powodowa podkreślała również fakt ustania wspólności majątkowej po wydaniu klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika.

W tym zakresie, jak wyjaśniono powyżej, zastosowanie znajdują przepisy Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w uprzednim brzmieniu. Nie jest możliwym zastosowanie art. 41 § 3 kro w obecnym brzmieniu, który wprowadził wymóg uzyskania zgody małżonka w chwili zaciągania zobowiązania. Przepis ten nie istniał w chwili zaciągania pożyczki; nie sposób przyjąć, że wymóg taki mógłby wstecznie obowiązywać wierzyciela. Wyklucza to także powołany przepis intertemporalny ustawy nowelizującej – art. 5.

Brak zgody może być natomiast rozpatrywany w świetle obowiązującego wówczas art. 36 § 2 k.r.o., zgodnie z którym do dokonania czynności przekraczających zakres zwykłego zarządu potrzebna jest zgoda drugiego małżonka wyrażona w formie wymaganej dla danej czynności prawnej. Jednak w tym zakresie nie zgłoszono żadnych twierdzeń, czy

wniosków dowodowych. Dlatego Sąd przyjął, że kwestia przekroczenia zakresu czynności przekraczających zwykły zarząd pozostała poza tym postępowaniem.

Na marginesie należy zauważyć, iż zobowiązanie powstało w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, co było przedmiotem szczegółowych rozważań Sądu I i II instancji w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności przeciwko małżonce dłużnika. Sądy wywiodły, iż wysokość pożyczki i warunki umowy wykluczały przekroczenie zwykłego zarządu. Odniesiono to do kwestii prowadzenia działalności gospodarczej, faktu, że dochody z działalności wchodziły do majątku wspólnego, skali zobowiązania w odniesieniu do wartości składników majątku wspólnego.

Takie stanowisko jest ugruntowane w judykaturze (wyrok Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 18 kwietnia 2013 r., sygn. akt I ACa 1300/12, wyrok Sądu Najwyższego - z dnia 30 listopada 1999 r., sygn. akt I CKN 240/98).

W niniejszej sprawie żadne postępowanie w tym zakresie nie zostało przeprowadzone; brak jest podstaw do czynienia jakichkolwiek nowych ustaleń faktycznych w niniejszej sprawie.

Również fakt następczego zniesienia wspólności majątkowej pozostaje bez wpływu na rozstrzygnięcie; z treści samego wyroku wynika, że wspólność majątkowa ustała z dniem 14 września 2006 roku – orzeczenie nie dotyczy powstałego do tej daty majątku wspólnego. Natomiast fakt istnienia tego majątku pozostaje kwestią postępowania egzekucyjnego.

Z treści przytoczonego pisma pełnomocnika powódki wynika także, że podniesiono zarzut zasadności ograniczenia możliwości zaspokojenia się z majątku wspólnego przez wierzyciela, ze względu na sprzeczność z zasadami współzycia społecznego. Wynika to z powołania art. 41 § 3 k.r.o. w uprzednim brzmieniu.

Przepis ten przewiduje dwie alternatywne przesłanki wyłączenia; decyduje o tym bądź charakter wierzytelności albo stopień przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku wspólnego. Jednak także w tym zakresie nie przeprowadzono żadnego postępowania dowodowego. Zeznania samej powódki potwierdziły jedynie, czynione w sprawie o nadanie klauzuli wykonalności, ustalenia dotyczące majątku wspólnego, jego głównego składnika – lokalu mieszkalnego. Powódka potwierdziła, że był to składnik majątku w chwili powstania zobowiązania. Nie negowano tego faktu. Jednocześnie nie podnoszono np. jakichkolwiek zarzutów dotyczących wartości lokalu (w stosunku do wysokości zadłużenia). Stanowisko strony powodowej nie zawiera także jakichkolwiek zarzutów dotyczących okoliczności przyczynienia się małżonka będącego dłużnikiem do powstania majątku wspólnego.

Zatem, pomimo powołania przepisu art. 41 § 3 k.r.o. nie sprecyzowano w istocie zarzutów, nie przeprowadzono w tym zakresie jakiegokolwiek postępowania dowodowego. Ponadto, również te kwestie objęte zostały kognicją Sądów w postępowaniu o nadanie klauzuli.

Z tych wszystkich względów powództwo, jako nieuzasadnione, podlegało oddaleniu.

Na podstawie art. 102 kpc Sąd odstąpił od obciążania powódki obowiązkiem zwrotu kosztów procesu.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy: „zastosowanie przez Sąd art. 102 kpc powinno być oceniane w całokształcie okoliczności, które by uzasadniały odstępstwo od podstawowych zasad decydujących o rozstrzygnięciu w przedmiocie kosztów procesu. Do kręgu tych okoliczności zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu, jak i fakty leżące na zewnątrz procesu zwłaszcza dotyczące stanu majątkowego (sytuacji życiowej). Okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współzycia społecznego” (postanowienie Sądu Najwyższego z 14.01.1974 r., sygn. akt II CZ 223/73).

W niniejszej sprawie Sąd uznał, że ze względów słusznościowych obciążenie powódki kosztami procesu stanowiłoby dla niej nadmierne obciążenie. Z ustalonego bezspornie stanu faktycznego (żadna z podanych okoliczności nie została zakwestionowana przez stronę pozwaną) wynika, że jej obecna sytuacja życiowa jest ciężka. Na skutek zadłużeń i rozvodu utracony został majątek zgromadzony

w czasie małżeństwa. Dochody są bardzo niskie, gdyż z kwoty wynagrodzenia 2.100 zł dokonywane są potrącenia komornicze 700 zł. Jednocześnie okoliczności wskazują, iż istnieją też inne zadłużenia. Wysokość długu w stosunku do osiągniętych dochodów jest wysoka.

Z tych względów Sąd uznał, iż w niniejszej sprawie opisana sytuacja rodzinna

i majątkowa powódki uzasadnia odstępianie od zasad ogólnych i nie obciążanie jej kosztami procesu.

Wpływ na treść orzeczenia o kosztach miało także kilka kwestii natury procesowej.

W niniejszej sprawie stan faktyczny oraz podstawa prawna dochodzonego roszczenia nie były skomplikowane, nie wymagały szczególnego zaangażowania przeciwnika. Na etapie składania pozwu powódka nie korzystała z pomocy prawnej i treść żądania uzasadniona została wyłącznie subiektywnym poczuciem zasadności roszczenia wobec faktu ustania wspólności ustawowej. Jednocześnie, decyzja Sądu określająca wartość przedmiotu sporu, spowodowała znaczny wzrost nie tylko kosztów sądowych, ale i wysokości, wynikającego z norm prawa, wynagrodzenia pełnomocników. Natomiast do wypadków szczególnie uzasadnionych Sąd Najwyższy zalicza sytuację, gdy wysokość kosztów zastępstwa prawnego jest zbyt wygórowana w stosunku do stopnia zawichości sprawy i nakładu pracy pełnomocnika (wyrok

z dnia 21.05.1999 r., sygn. akt I PKN 59/99).

Z tych samych względów, na podstawie art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t.j. Dz.U. z 2016 r. poz. 623

ze zm.), Sąd odstąpił także od obciążania powódki kosztami sądowymi.

Mając na uwadze powyższe, w przedmiocie kosztów postępowania orzeczono, jak w punkcie 2 wyroku.

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełn. powódki.